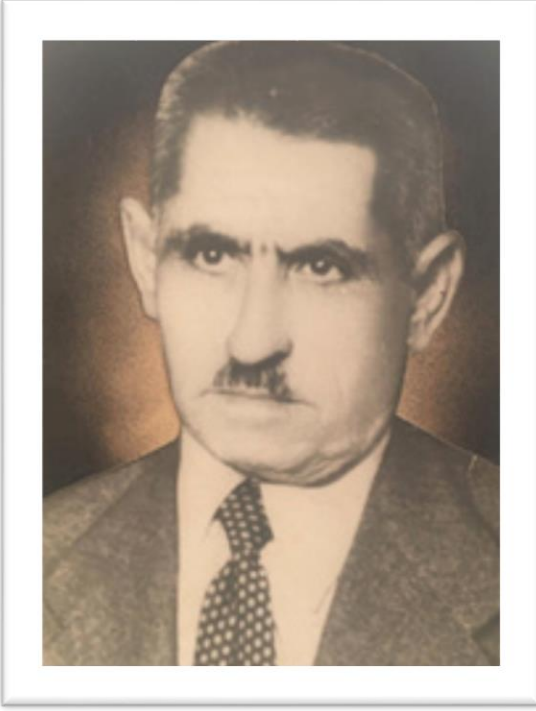

YAĞLI GÜREŞ TARİHİNDE İKİ KİSPET USTASI

Ender Bilar¹

HİDAYET BAŞSARAÇ

Balıkesir ilinde 1892 yılında doğdu. Babasının adı Mehmet, annesinin adı Rahime idi. Çocukluğu ve ilk gençlik yılları hakkında bilgi yoktur. Askerlik görevini Arnavutluk'tan Hicaza kadar değişik diyarlarda yapmıştır. Eski Türkçe el yazısının çok güzel olması nedeniyle askerliğini yazıcı olarak yapmıştır.

Askerlik görevini tamamlayan Başsaraç, Balıkesir Saraçlar Arastası'nda baba mesleği saraçlığa başlamıştır. Kısa zamanda saraçlıkta çok ustalaşmıştır. Soyadı kanunu çıktıktan sonra arastada bulunan saraçların tamamının isteğiyle "Başsaraç" soyadını almıştır. Ailesi de bundan iftihar ettiklerini beyan etmektedir.

Vatansever insan olan Başsaraç, Yunanlıların Anadolu'yu işgali sırasında yakalanıp öldürülmeyi göze alarak vatanının kurtuluşu için çalışan çetelere gizli gizli fişeklik vesair savaş malzemesini hazırlayıp çetelere ulaştırmıştır. Atatürk ve silah arkadaşlarının Yunanlıları İzmir'de denize döktükten sonra arastadaki dükkânında saraçlık mesleğine devam etmiştir.

İş hayatında başarılı müteşebbis olarak da iz bırakmıştır.

Balıkesir, Eskişehir demiryolu yapılırken Tavşanlı'da işçilerin

ihtiyaçlarını karşılamak üzere bir arkadaşıyla mağaza açmıştır. İstanbul'da da Saraçhane'de bavul, çanta vesaire satan bir dükkân açarak müteşebbisliğini sürdürmüştür. Bir arkadaşının tavsiyesi ile hazırladığı saraciye ürünlerini Balıkesir'den İstanbul'a, İstanbul'dan Erzurum'a götürmüştür. Bu uzun ve yorucu yolculuktan evine sadece birkaç halı ile dönmüş olduğunu oğlu Burhanettin Başsaraç anlatmaktadır. Daha sonra 1950'li yıllarda ailesi ile birlikte İstanbul'a göç etmiştir. Burhanettin Başsaraç, "Babamın övünerek anlatacağım çok önemli bir diğer ustalığı da kispetçiliğidir. Tekirdağlı Hüseyin, Sındırgılı Şerif, Kara Ali ve Mülayim Pehlivan gibi zamanın en ünlü yağlı güreş başpehlivanlarının her pehlivanın vücut ölçülerine göre yapılması gereken kispetlerini yaptırmak için daima babama başvurduklarını, yaptığı örnek bir kispetin Kırkpınar'da teşhir edildiğini ve benim de şahit olduğum en güzel anılardan birinin de meşhur Kurtdereli başpehlivanın babamın mütevazı saraç dükkanını yaşamının son yıllarında sık sık ziyaret ettiğini, koca vücuduyla küçük bir hasır iskemleyle oturup sohbet ettiklerini hatırlıyorum" demiştir.

Hidayet Başsaraç, Vahide Hanım ile sürdürmüş olduğu yaşamından Seyfettin, Burhanettin, İlhan ve Güngör adında 4 çocuk sahibi olmuştur. Saraç, son seyahatini Rize'ye yapmış, kısa bir süre sonra da yakalandığı hastalığa yenik düşerek Kasım 1966 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir².

¹ Edirne Kent Kültürü ve Bilincini Geliştirme Merkezi Derneği Başkanı

² Bu bilgiler torunu Hidayet Başsaraç'ın duyarlılığı ile 91 yaşındaki oğlu Burhanettin Başsaraç tarafından gönderilen yazıdan derlenmiştir.

İRFAN ŞAHİN

“Ben ustamdan şöyle duydum: Pehlivan kispetini alır, kısmetini arar.”

Çanakkale, Biga Eğridere’de 1942 yılında doğan İrfan Şahin, mesleğe 13 yaşında başlamıştır. İlkokulu bitirdikten sonra Mersin’de astsubay okuluna başlamış ancak ekonomik nedenlerle eğitimini yarıda kesip evine dönmek zorunda kalmıştır. Meslek edinme arzusu onu dönemin ve bölgenin popüler mesleği olan saraçlığa yönlendirmiştir. Bigalı Mustafa Usta’ya (Turabi) çıraklık yaparak kispet yapıcılığına ilişkin bilgi ve becerilerini geliştirmiş olan Şahin, 43 yıldır sanatını icra etmektedir. Kırkpınar Yağlı Güreş Festivalleri’nde pehlivanların giydiği hemen hemen tüm kispetlerde, bu alanda derin ve köklü bilgisiyle tek olan İrfan Şahin’in izlerine rastlamak mümkündür.

İrfan Şahin, pehlivanlar ve kispet arasında kurduğu bağı şu sözlerle dile getirmiştir. “Ben ustamdan şöyle duydum: **“Pehlivan kispetini alır, kısmetini arar.”** Eskiden derler ya, bir basmaya güreşirlermiş. Eskiden 3 metre bir basma alıp dala asarlarmış, başa güreşecekler için onun yanında bir de kuzu koyarlarmış.

Benim ustam kispetin kısmetten geldiğini söylerdi, kispetini alan kısmetini arıyor derdi.”

Kösele denilen kalın deri ve normal ince deri ile hayvan koşum takımları, kemer, silah kılıfı, mermi kılıfı, çanta gibi avcı araç gereçlerinin yapıldığı sanata “saraçlık”, bu işle uğraşanlara da “saraç” denilmektedir. Özellikle ata verilen önem dolayısıyla saraçlığın eski Türk sanatları arasında önemli bir yeri bulunmaktadır. Belden baldıra kadar uzanan, dar paçalı meşin pantolon olan kispet, özellikle yağlı güreşte pehlivanların giydiği özel bir kıyafettir. Kispet yapıcılığı saraçlık içerisinde değerlendirilen yapımı sabır, deneyim ve yetenek gerektiren bir meslektir.

Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından 2009 yılı Ağustos ayında İrfan Şahin’in icra etmiş olduğu kispet ustalığına ilişkin Çanakkale İli’nin Biga İlçesi’nde derleme çalışması gerçekleştirilmiştir. Şahin, ustalığı boyunca birçok çırak yetiştirmesinin yanı sıra kispet yapıcılığını yazılı ve görsel medyaya tanıtarak bu sanatın yaşatılmasına katkıda bulunmuştur.

Şahin Usta, 2012 yılında gerçekleştirilen ödül töreniyle Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından **“Yaşayan İnsan Hazinesi”** olarak ilan edilmiştir.

1966, 1967 ve 1968 yıllarında Kırkpınar’da başpehlivanlığı kazanan Ordulu Mustafa Bük’ün kispetleri İrfan Usta tarafından dikilmiştir. El sanatları sergilerine hediye olarak minyatür kispetler diken Şahin’in sanatına, yurt içi ve yurt dışından büyük ilgi gösterilmektedir. Göz nuruyla işlediği kispetlerin yapımına 62 yıldır emek veren Şahin, bugüne kadar binlerce kispet dikmiştir.

Günümüzde kispet ustalığı yapan genç kispetçiler de bu tarihi sanatı sürdürmek için çaba harcamaktadır. Ahmet Kayın ile Uğur Kesen de pehlivanlarımıza kispet dikerek kispet ustası olarak yağlı güreşe hizmet etmektedir.